

ИЗВЕШТАЈ

ДРЖАВНОГ ПРЕГОВАРАЧКОГ ТИМА ЗА КОСОВО И МЕТОХИЈУ О ПРЕГОВОРИМА ВОЂЕНИМ У БЕЧУ ОД 21. ФЕБРУАРА ДО 2. МАРТА 2007. ГОДИНЕ*

Увод. Специјални изасланик Генералног секретара УН, Марти Ахтисари, предао је 2. фебруара 2007. државном руководству Републике Србије свој „Свеобухватни предлог за решење статуса Косова“ и најавио завршну рунду бечких преговора на којима би се расправљало о том предлогу.

Народна скупштина Републике Србије је 14. фебруара 2007. године донела резолуцију поводом Ахтисаријевог предлога и наставка преговора о будућем статусу Косова и Метохије. Резолуција је обновила мандат Државном преговарачком тиму и обавезала га да на даљим преговорима у Бечу заступа већ усвојену политику „одбране суверенитета и територијалног интегритета Републике Србије, заштите права и интереса српског народа и Српске православне цркве у покрајини, очувања целокупног српског верског и културног наслеђа на Косову и Метохији“, као и заштите „интереса неалбанских заједница“. Народна скупштина је у Резолуцији изричито истакла да „одбацује све ставове“ из Ахтисаријевог предлога „којима се крши суверенитет и територијални интегритет Републике Србије као међународно признате државе“ и упозорила да се таквим ставовима „доводи у питање могућност постизања компромисног, споразумног решења као основног циља преговора о будућем статусу Косова и Метохије“. У исти мах, Народна скупштина је посебно обавезала Државни преговарачки тим да у наставку преговора изнесе став Републике Србије „о целини предлога Специјалног изасланика ГС УН“, с тим да при том формулише, „у складу са овом Резолуцијом, своје конкретне предлоге и решења, као и да одмах по повратку са преговора поднесе извештај Народној скупштини, која одлучује о даљем току преговора“.

Делегација Државног преговарачког тима, коју су предводили координатори Леон Којен и Слободан Самарџић, учествовала је на преговорима у Бечу од 21. фебруара до 2. марта 2007. године. Преговори су вођени 21, 22. и 23. фебруара, а затим настављени 27. и 28. фебруара, као и 1. и 2. марта. Искључив предмет преговора био је Ахтисаријев „Свеобухватни предлог за решење статуса Косова“, који садржи „Општа начела“ и 12 анекса. У складу са повереним мандатом, наша делегација изнела је став Републике Србије о целини Ахтисаријевог предлога и формулисала га у великом броју сопствених амандмана. Целовит текст амандмана наше делегације предат је Специјалном изасланику ГС УН 2. марта 2007, а по повратку из Беча достављен је, у енглеском оригиналу и српском преводу, свим посланичким клубовима у Народној скупштини.

Током преговора исцрпно су размотрена како „Општа начела“ Ахтисаријевог плана, тако и свих 12 анекса. Нашу делегацију су на свим састанцима предводили координатори Леон Којен и Слободан Самарџић, на свим састанцима учествовао је и члан Тима Александар Симић, а на појединим састанцима учествовали су и чланови Тима Душан Батаковић, Горан Богдановић, Марко Јакшић, Санда Рашковић-Ивић и Милорад Тодоровић.¹ Као

* Саставни део овог извештаја су иступања председника Републике Србије у Бечу 10. марта и председника Владе Републике Србије у Бечу 10. марта и у Њујорку 3. априла 2007. године, који се налазе у прилогу Извештаја.

¹ Милорад Тодоровић није формално члан Државног преговарачког тима, али је учествовао на свим рундама бечких преговора посвећених децентрализацији и дао значајан допринос укупном раду Тима.

и на ранијим рундама бечких преговора, у саставу наше делегације било је и више експерата, који су дали изузетно важан допринос представљању и образлагању наших ставова у појединим областима: проф. др Зоран Лончар, министар за државну управу и локалну самоуправу, проф. др Драгор Хибер (уставне одредбе); др Гордана Матковић, др Бошко Мијатовић, Душко Челић, (децентрализација); Гордана Марковић, директор Завода за заштиту споменика културе Србије (верско и културно наслеђе); проф. др Дејан Поповић, др Бошко Мијатовић, Ненад Поповић, потпредседник Координационог центра за Косово и Метохију, проф. др Драгор Хибер (својина); проф. др Борис Беговић, Ана Глигоријевић, вицегувернер Народне банке Србије, Весна Џинић, директор Трезора Министарства финансија (међународни дуг); амбасадор Станимир Вукићевић (међународни цивилни представник). На састанку посвећеном положају Српске православне цркве на Косову и Метохији и заштити српског верског и културног наслеђа учествовали су и владика бачки Иринеј, владика жички Хризостом и владика липљански Теодосије.

Питање суверенитета и територијалног интегритета Републике Србије. Као што је константовано Резолуцијом Народне скупштине од 14. фебруара 2007. године, Ахтисаријев предлог суштински крши суверенитет и територијални интегритет Републике Србије, неосновано и у супротности са међународним правом придајући Косову и Метохији атрибуте суверене државе, „чиме се на противправни начин полажу темељи за стварање нове независне државе на територији Србије“.

Све овакве одредбе Ахтисаријевог предлога наша делегација је на преговорима изричито одбацила и тражила да се избришу из текста предлога, замењујући их где је то било неопходно сопственим амандманима. На пример, прва одредба „Општих начела“ Ахтисаријевог предлога гласи: „Косово ће бити мултиетничко друштво које ће владати собом на демократски начин и уз пуно поштовање владавине права, кроз своје институције, законодавне, извршне и судске власти.“ Наша делегација захтевала је да се ова одредба избрише и замени следећом: „Косово и Метохија је Аутономна покрајина у саставу Републике Србије. У складу са Уставом Републике Србије, њом ће се управљати на демократски начин уз пуно поштовање владавине права и мултиетничког карактера њеног становништва.“ Као и овде, назив „Косово“ свуда је у нашим амандманима замењен називом „Косово и Метохија“, у складу са Уставом Републике Србије и уобичајеном праксом у нашем јавном животу.

За оне одредбе Ахтисаријевог предлога које директно приписују покрајини атрибуте независне државе, било је довољно тражити да оне буду брисане из текста предлога, што је наша делегација и учинила. Тако су, рецимо, у нашим Амандманима брисане следеће одредбе из „Општих начела“ Ахтисаријевог предлога: „Косово ће имати право да преговара и закључује међународне споразуме и имаће право да тражи чланство у међународним организацијама“ (чл. 1.5); „Косово ће имати своје посебне националне симболе, укључујући заставу, печат и химну који одражавају његов мултиетнички карактер“ (чл. 1.7); „Косово неће имати територијалних претензија према другим државама или деловима држава нити ће настојати да се уједини са њима“ (чл. 1.8); „Косово ће предузети све потребне мере у циљу ратификације Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и њених Протокола“ (чл. 2.1). Из Анекса I, „Уставне одредбе“, брисана је одредба по којој ће „будући Устав Косова“, поред осталог, „омогућити да сви грађани бивше СФРЈ настањени на Косову до 1. јануара 1998. године и њихови директни потомци стекну право на држављанство Косова без обзира на садашње боравиште и евентуално друго држављанство“ (чл. 1.6). Из Анекса VIII, „Косовски

безбедносни сектор брисане су следеће одредбе: „Територија Косова биће дефинисана границама Социјалистичке Аутономне покрајине Косово у СФР Југославији, какве су оне биле на дан 31. децембра 1988. године, изузев тамо где је стање промењено Споразумом о демаркацији између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Републике Србије од 23. фебруара 2001. године“ (чл. 3.2); „Косово ће, у сарадњи са Међународним цивилним представником и Међународно војним присуством,² формулисати стратегију која ће омогућити да Косовска полицијска служба постепено преузме одговорност за контролу границе и управљање њом“ (чл. 3.1); „У оним областима безбедносног сектора где у складу са овим Споразумом постоји трајније међународно ангажовање, Косово ће, у сарадњи са МЦП-ом и МВП-ом, формулисати стратегију како да се временом изврши пун пренос надлежности на власти Косова“ (чл. 1.5); „Процес организовања безбедносног сектора на Косову биће потпуно транспарентан за суседе Косова, а Косово ће успоставити одговарајуће везе и мере за јачање поверења са регионалним чиниоцима“ (чл.1.6); „Косово ће поштовати стандарде и праксу УН-а, ОЕБС-а и ЕУ у области безбедности и контроле наоружања, као и друге регионалне споразуме о безбедности и саопштења у делокругу ОЕБС-а“ (чл. 1.7); „Косово ће преузети пуно власништво над својим ваздушним простором, контролисаће га и биће одговорно за њега“ (чл. 7.1).

Будући да је Косово и Метохија аутономна покрајина у саставу Републике Србије, њен будући устав и читаво политичко, правно и економско устројство морају бити сагласни са Уставом Републике Србије. Полазећи од тога, наша делегација је на одговарајући начин амандманима мењала поједине важне одредбе Ахтисаријевог предлога. На пример, друга и трећа одредба „Општих начела“ Ахтисаријевог предлога гласе: „Вршење јавне власти на Косову биће засновано на једнакости свих грађана и на поштовању највишег нивоа међународно признатих људских права и основних слобода, као и на унапређењу и заштити права и доприноса свих Заједница Косова и њихових чланова“ односно „Косово ће усвојити устав. Устав Косова прописаће и гарантоваће правне и институционалне механизме неопходне да би се осигурало да се Косовом управља према највишим демократским стандардима и да би се омогућио миран и просперитетан живот свих његових становника“ (чл. 1.2 и 1.3). Нашим амандманима текст ових одредаба измењен је тако да гласи: „Вршење јавне власти на Косову и **Метохији** биће засновано на једнакости свих грађана и на поштовању највишег нивоа међународно признатих људских права и основних слобода, **као што је назначено у Уставу Републике Србије (чл. 18)**, као и на унапређењу и заштити права и доприноса свих Заједница Косова и **Метохије** и њихових чланова“ односно „Косово и **Метохија** ће усвојити Устав, **који ће бити у пуној сагласности са Уставом Републике Србије**. Устав **Аутономне покрајине Косово и Метохија** прописаће и гарантоваће правне и институционалне механизме неопходне да би се осигурало да се Косовом и **Метохијом** управља према највишим демократским стандардима и да би се омогућио миран и просперитетан живот свих његових становника“.³ У истом духу је амандманима промењена садржина и низа других одредаба Ахтисаријевог предлога, нарочито у „Општим начелима“ и Анексу I,

² У даљем тексту „МЦП“ односно „МВП“.

³ Овде, и на још неким местима, црним слогом су обележене формулације које је унео наш преговарачки тим. Тако је учињено и у тексту самих амандмана који је предат Специјалном изасланику ГС УН и касније достављен посланичким клубовима у Народној скупштини Републике Србије. Међутим, ради веће прегледности, наши амандмани у неким случајевима су овде цитирани без посебног разликовања делова задржаних из Ахтисаријевог текста и делова које је унела наша делегација. Тако је учињено свуда где је било довољно истаћи саму садржину нашег амандмана, а не и разлику између њега и првобитне одредбе из Ахтисаријевог текста.

„Уставне одредбе“ (види „Општа начела“, чл. 2.1, 2.2, 2.4, 3.2, 8.5; Анекс I, чл. 1.1, 1.2, 2.1, као и Анекс II, чл. 1.1).

На исти начин нашим амандманима су брисане или модификоване и неке важне одредбе Ахтисаријевог предлога које би имале оправдања једино под претпоставком да је Косово и Метохија независна држава или на путу

да то постане. На пример, у Анексу I брисана је одредба „председник Косова представљаће јединство народа“, док је у „Општим начелима“ одредба „Непокретна и покретна својина Савезне Републике Југославије или Републике Србије која се налази на територији Косова у тренутку овог Споразума постаће својина Косова“ (чл. 8.3) модификована на следећи начин: „Непокретна и покретна својина Савезне Републике Југославије или Републике Србије која се налази на територији Косова и Метохије у тренутку овог Споразума **остаће својина Републике Србије до усвајања Устава Косова и Метохије. Тада ће статус те својине бити решен на основу Посебног споразума између покрајинских и централних власти.**“

Најзад, нашим амандманима брисане су и све оне одредбе које подразумевају да су Република Србија и Косово и Метохија два уставно-правно и међународно-правно равноправна ентитета, а не суверена држава и аутономна покрајина у њеном саставу. На пример, у „Општим начелима“ брисане су следеће одредбе: „Косово и Република Србија охрабрују се да у доброј вери сарађују у питањима везаним за спровођење и остварење овог Споразума“ (чл. 1.9), односно „Од Косова и Републике Србије се очекује да правично и недискриминаторно поступају са имовинским и финансијским захтевима грађана друге стране, као и да обезбеде правичан и недискриминаторан приступ својој јурисдикцији и својим механизмима за решавање оваквих захтева“ (чл. 8.6).

Општа питања безбедности и међународно војно присуство. Ахтисаријев предлог задира у суверенитет наше земље и тиме што предвиђа да се оснује војска Косова, то јест „нове професионалне и мултиетничке Косовске безбедносне снаге (КБС) које ће развити лако наоружану компоненту оспособљену за обављање одређених безбедносних функција“ („Општа начела“, чл. 9.4). У почетку би те снаге биле „лако наоружане“ и не би поседовале „тешко наоружање као што су тенкови, тешка артиљерија или офанзивни ваздухопловни капацитети“, а бројале би не више „од 2 500 активних припадника и 800 резервиста“ (Анекс VIII, „Косовски безбедносни сектор“, чл. 5.2). Касније би, међутим, сва ова ограничења могла бити откљоњена (Анекс VIII, чл. 5.3), тако да би се у перспективи КБС могао претворити у праву војску, која би свакако представљала потенцијалну претњу регионалној безбедности и стабилности. Према Ахтисаријевом предлогу, Међународно војно присуство (МВП) надзирало би и подржавало оснивање и обучавање КБС-а (Анекс XI, „Међународно војно присуство“, чл. 1.1в) и имало би „извршну власт над КБС-ом“ све док се не процени „да су те снаге способне да самостално делују и испуњавају задатке који су им поверени у складу са међународним стандардима“ (Анекс XI, „Међународно војно присуство“, чл. 1.4). У сваком случају, Ахтисаријев предлог предвиђа да ће, „дугорочно гледано“, МВП „наставити сарадњу са КБС-ом дајући савете у погледу даљег интегрисања Косова у евроатлантске безбедносне структуре и укључивања елемената косовских снага безбедности у мисије са међународним мандатом“ (Анекс XI, чл. 1.7). Што се тиче самог Међународног војног присуства, њега ће чинити „оружане снаге под вођством НАТО-а којима ће руководити, управљати и које ће политички контролисати Северноатлантски савет путем командне хијерархије НАТО-а“ („Општа начела“, чл. 13.2).

Постојање оваквих Косовских безбедносних снага грубо би нарушило неопходно јединство оружане силе, која у свакој држави мора бити под врховном командом за то надлежних и уставом одређених органа. На територији Србије једина легитимна војна сила је Војска Србије, па су због тога нашим амандманима из текста Ахтисаријевог предлога брисане све горе наведене одредбе, као и друге које се односе на КБС.

У складу са усвојеном државном политиком, наша делегација је предложила потпуну демилитаризацију Косова и Метохије („Општа начела“, амандман на чл. 9.6), са изузетком одређених међународних војних снага, чије би присуство било „успостављено на основу Посебног споразума између Републике Србије и Уједињених нација“ (Анекс XI, чл. 1.1). Према нашим амандманима, те међународне војне снаге би биле одговорне за „осигуравање опште безбедности на Косову и Метохији (Анекс XI, чл. 1.1а) „одржавање сигурног и безбедног окружења на целој територији Косова и Метохије“ (Анекс XI, чл. 1.1б) и „проверу поштовања свих аспеката овог Споразума који се односе на војну безбедност“ (Анекс XI, чл. 1.1г). Све друго што се тиче величине, састава, овлашћења и надлежности, као и трајања мандата таквог међународног војног присуства било би „одређено у светлу Посебног споразума између Републике Србије и Уједињених нација“ на основу којег би се такво присуство и успоставило (Анекс XI, амандман на чл. 2).

Међународни цивилни представник. У складу са усвојеном државном политиком, наша делегација је изразила спремност да се и после постизања споразума о будућем статусу Косова и Метохије у покрајини задржи међународно цивилно присуство. Оно би било успостављено „на основу Посебног споразума између Републике Србије и Уједињених нација“ („Општа начела, амандман на чл. 11.1) и њиме би руководио Међународни цивилни представник (МЦП). У Ахтисаријевом предлогу врло се детаљно говори о мандату и овлашћењима МЦП-а (Анекс IX, „Међународни цивилни представник“, чл.2). Наша делегација је изнела став да се тај мандат и овлашћења морају заснивати на поменутом „Посебном споразуму између Републике Србије и Уједињених нација“ и да се, према томе, ово питање може решити тек у тренутку када тај споразум буде закључен.

Суштинска аутономија Косова и Метохије. Наша делегација је путем амандмана на текст Ахтисаријевог предлога конкретизовала став из преамбуле Устава Републике Србије по којем „Покрајина Косово и Метохија има положај суштинске аутономије у оквиру суверене државе Србије“. То је нарочито исказано кроз амандмане на први члан Анекса I, „Уставне одредбе“. Ту се, поред осталог, изричито каже да ће будући устав Косова и Метохије „бити сагласан у свим својим одредбама са Уставом Републике Србије“ и тумачити у складу с њим, док ће у случају конфликта између њихових одредаба бити меродаван Устав Републике Србије (чл. 1.1); да ће Устав Косова и Метохије „потврдити да Косово и Метохија ужива суштинску аутономију у саставу Републике Србије“ и да ће, „у складу са Уставом Републике Србије, Косово и Метохија добити надлежности у области законодавне, извршне и судске власти“ (чл. 1.2); да ће, „у вршењу ових надлежности, Косово и Метохија имати аутономију, са изузетком следећих надлежности резервисаних за Републику Србију: спољни послови, контрола границе, монетарна политика, царинска политика, посебна царинска и инспекцијска контрола, заштита људских права у последњој инстанци, и заштита српског верског и културног наслеђа“ (чл. 1.2.1); и да ће се „успоставити слободно кретање људи, робе, капитала и услуга између Републике Србије и Аутономне покрајине Косова и Метохије, као и додатни облици сарадње у областима као што су банкарство, хармонизација пореске политике, инфраструктура и комуникације“ (чл. 1.2.2).

На овај начин су још једном реафирмисани кључни елементи идеје суштинске аутономије Косова и Метохије, садржани у Платформи Државног преговарачког тима, усвојеној у јануару 2006. а први пут предоченој јавности у мају исте године.

Уставне одредбе. У оквиру широке суштинске аутономије коју Платформа државног преговарачког тима обезбеђује за Косово и Метохију, предвиђено је да покрајина има сопствени устав, који мора бити у пуној сагласности са Уставом Републике Србије. У овом Извештају већ је било речи о томе како су у овом погледу нашим амандманима модификовани ставови из Ахтисаријевог предлога, па се нећемо више враћати на питање неопходне сагласности између Устава Републике Србије и будућег устава Аутономне покрајине Косово и Метохија. Ипак, треба поменути да је амандманима наше делегације изричито затражено да Устав Косова и Метохије буде сагласан са Уставом Републике Србије и у погледу јемстава људских права и основних слобода (Анекс I, „Уставне одредбе“, чл. 2.1). У складу с тим је и амандман наше делегације на чл. 2.4.1 који гласи: „Устав ће појединцима који тврде да су јавне власти повредиле њихова Уставом зајемчена права и слободе дати право да се обрате Уставном суду **Аутономне покрајине Косово и Метохија а, ако то не да резултата, Уставном суду Републике Србије**, уколико претходно буду исцрпена сва остала правна средства.“ У даљем излагању ћемо се задржати на другим амандманима уставно-правног карактера које је наша делегација поднела на Анекс I Ахтисаријевог предлога.

Према Ахтисаријевом предлогу, будући устав Косова треба да гарантује да „неалбанске заједнице“ имају одређену заступљеност у органима власти, пре свега у Скупштини и Влади Косова, као и да буду заштићене од мајоризације приликом одлучивања у Скупштини када је реч о питањима која су за њих од виталног интереса. Тако, рецимо, Ахтисаријев предлог предвиђа да од 120 посланичких места у Скупштини, 20 буде резервисано или гарантовано за представнике „неалбанских заједница“ од чега би 10 посланичких места припало представницима Срба (Анекс I, чл. 3.2). На исти начин, приликом доношења одређених закона потребно је да за законски предлог гласа како већина присутних посланика, тако и већина посланика који представљају све „неалбанске заједнице“ (чл. 3.7). Лако је уочити да се овим путем потпуно релативизује заштита српског народа у покрајини од албанске мајоризације, јер право вета у одређеним случајевима немају представници Срба већ само, заједнички, представници Срба и других „неалбанских заједница“, за које је добро познато да су на један или други начин под политичком контролом Албанаца. Истовремено, потпуно је неприхватљиво да се Срби у уставу Косова и Метохије политички изједначавају са другим „неалбанским заједницама“: на овај начин они се прећутно третирају као мањина, што може бити оправдано једино под претпоставком да је реч о уставу независне државе.

Наша делегација поднела је низ амандмана на предложена уставна решења у Ахтисаријевом предлогу, с циљем да се (а) начелно обезбеди одговарајући уставно-правни положај српског народа у политичком устројству покрајине и да се (б) српски народ у покрајини бар у виталним питањима заштити од албанске мајоризације.

(а) Ахтисаријев предлог предвиђа да се формира „Уставна комисија која ће израдити нацрт устава, консултујући се са Међународним цивилним представником (МЦП), а у складу са овим Споразумом“ („Општа начела“, чл. 10.1). Наша делегација је својим амандманима захтевала да 5 од 21 члана Уставне комисије именују политички представници српског народа у постојећим и новим општинама са српском већином („Општа начела“, чл. 10.2) и, што је још важније, да нацрт устава уопште не уђе у скупштинску процедуру

уколико за то не буде гласала већина српских представника у Уставној комисији („Општа начела“, чл. 10.4). Када је реч о изменама и допунама устава, наша делегација је својим амандманом затражила да „Устав не може бити измењен или стављен ван снаге, нити се може усвојити нови Устав без двотрећинске (2/3) већине гласова скупштинских посланика, с тим да та већина укључује и двотрећинску (2/3) већину гласова скупштинских посланика“ који представљају Србе, „као и двотрећинску (2/3) већину гласова скупштинских посланика“ који представљају мањинске, неалбанске заједнице (Анекс I, чл. 10.1). Из истих разлога наша делегација је поднела и амандман којим се усвојена уставна решења не могу мењати референдумом (Анекс I, чл. 3.9).

(б) Према нашем амандману на Анекс I, чл. 3.7 Ахтисаријевог предлога, следећи закони се могу „усвојити, изменити или ставити ван снаге“ само већином гласова посланика у Скупштини Косова и Метохије која „истовремено укључује и већину гласова“ свих српских посланика, „као и већину гласова“ свих посланика мањинских, неалбанских заједница: „закони којима се остварују права заједница и њихових припадника, поред оних права већ садржаних у Уставу; закони о употреби језика; закони о локалним изборима; закони о заштити културног наслеђа; закони о слободи вероисповести односно о споразумима са верским заједницама; закони о образовању; закони о употреби симбола, укључујући симболе заједница и о јавним празницима; закони о социјалној политици; закони о култури; закони о медијима, укључујући законе који садрже одредбе о додели фреквенција за електронске медије; закони о полицији; и закони о локалном финансирању“ (чл. 3.7). Другим речима, за доношење ових закона потребна је трострука већина: већина од укупног броја гласова у Скупштини, већина гласова српских посланика и већина гласова посланика мањинских, неалбанских заједница. Ово уставно решење представља важно јемство да ће оквирно законодавство у областима кључним за српски предлог децентрализације бити у складу са виталним интересима и потребама српског народа у покрајини: без њега не би било могуће остварити суштинску децентрализацију, која треба да врати основна права и нормалне услове живота Србима на Косову и Метохији, као и да обезбеди повратак што већег броја избеглица и интерно расељених лица у покрајину.

Важан амандман наше делегације тиче се и начина избора председника Косова и Метохије. У Ахтисаријевом предлогу уопште није назначено како ће се вршити избор за ову важну функцију. Према нашем амандману, као и за доношење горе набројаних закона, за избор председника Косова и Метохије биће потребна трострука парламентарна већина. Он ће бити „биран у Скупштини Косова и Метохије већином гласова скупштинских посланика, с тим да та већина укључује и већину гласова скупштинских посланика“ који представљају Србе, као и „већину гласова скупштинских посланика“ који представљају мањинске, неалбанске заједнице (Анекс I, чл. 4.1). На овај начин, Срби ће бити заштићени од мајоризације приликом избора најважније политичке личности у покрајини.

Децентрализација. Одредбе Ахтисаријевог предлога које се односе на децентрализацију (пре свега у Анексу III, „Децентрализација“) руководе се само жељом да се кроз систем локалне самоуправе осигура активно учешће Срба и припадника мањинских, неалбанских заједница у јавним установама од локалног значаја, као и потребом да се побољша функционисање јавних служби на локалном нивоу. Овако скромни циљеви децентрализације у покрајини нису били прихватљиви за нашу делегацију током бројних преговора у Бечу, па самим тим ни када су формулисани у Ахтисаријевом предлогу. Наша делегација је, насупрот томе, и током читавог преговарачког процеса и бројним амандманима на Ахтисаријев предлог

захтевала да се суштинском децентрализацијом српском становништву обезбеде институционалне гаранције за опстанак, безбедност и повратак у покрајину. Полазећи од тих циљева децентрализације, већ су у Основне одредбе овог Анекса унета два неопходна амандмана: „Локална самоуправа на Косову и Метохији темељиће се на потреби за додатним институционалним јемствима и механизмима заштите српске заједнице и других неалбанских заједница на Косову и Метохији“ (чл. 1.1а), односно „Општине ће имати финансијску аутономију засновану на сопственим слободно утврђеним буџетима и значајним сопственим приходима“ (чл. 1.2а).

Имајући у виду значај децентрализације за српско становништво на Косову и Метохији – било да је реч о оном делу који и данас живи у покрајини, или о још већем броју протераног становништва које жели да се врати – наша делегација је одлучно тражила да се читав Анекс III укључи у будући Устав Косова и Метохије, чиме би право на децентрализацију било најбоље заштићено како од произвољног тумачења, тако и од покушаја покрајинских институција под албанском доминацијом да га директно крше и угрожавају. Ово је учињено одговарајућим амандманом на чл. 8 Анекса I („Уставне одредбе“).

На анекс о децентрализацији наша делегација је поднела већи број амандмана, или, пак, захтевала брисање низа одредаба у њему, с циљем да нови уставни облик децентрализације заиста осигура не само безбедност и опстанак, већ и брз и што масовнији повратак српског становништва у покрајину. Реч је о деловима будућег Споразума који се тичу (а) проширених надлежности општина и њихове уставносудске контроле; (б) локалних финансија; (в) међуопштинске сарадње и образовања Српског ентитета; (г) повезаности већинских српских општина са институцијама у централној Србији; и (д) стварања нових општина са српском већином.

(а) Наша делегација поднела је већи број амандмана (на Анекс III, чл. 4 и 7), који се односе на проширене надлежности општина са већинским српским становништвом. Реч је о надлежностима у областима образовања, културе, здравствене заштите, социјалних служби и социјалних давања. Овоме треба прикључити и проширене надлежности српских општина у покрајини у области правосуђа (Анекс IV, чл. 3) и полиције (Анекс VIII, чл. 2).

Када је реч о прве четири од укупно шест области проширених надлежности, амандмани наше делегације обезбеђују потпуну аутономију српских општина у управљању овим делатностима, без било каквог законског или административног ограничења од стране покрајинских органа. Те области само се начелно уређују оквирним законодавством покрајине које, прво, утврђује искључиво опште смернице уређења и, друго, потпада под клаузулу о заштити виталних интереса заједница утврђену нашим већ поменутиим амандманом (на Анекс I, чл. 3.7). То, другим речима, значи да конкретно и детаљно уређење тих области и практично управљање њима потпуно самостално врше општине са српском већином. Једини облик покрајинске контроле општинског уређења и управљања у овим областима садржан је у могућности уставносудског надзора над одлукама општинских органа, које морају бити у сагласности са одговарајућим оквирним законодавством покрајине (Анекс III, чл. 6.1а).

Овакво одређење проширених надлежности српских општина у области образовања, културе, здравствене заштите, социјалних служби и социјалних давања имало је за последицу брисање низа одредаба у Ахтисаријевом предлогу, где се под видом проширених надлежности у ствари предвиђају само ограничена и вишеструко условљена овлашћења појединих

српских општина. Наша делегација захтевала је и брисање одредаба у којима се предвиђа управни надзор над ионако ограниченим надлежностима српских општина.

Проширене надлежности српских општина у областима правосуђа и полиције специфичне су у односу на претходно наведене. Према нашим амандманима, скупштине општина са српском већином надлежне су за избор судија општинских судова и општинских јавних тужилаца (Анекс IV, чл. 3а). Оне су, такође, надлежне за избор командира локалних полицијских станица (Анекс VIII, чл. 2.6). Осим тога, према нашем амандману на чл. 2.5 овог Анекса, „покрајинске или специјалне полицијске снаге Косова и Метохије имаће право да уђу на територију већинских српских општина само у тачно назначеним околностима које ће бити утврђене оквирним законом о полицији, наведеним у Анексу I, чл. 3.7“.

(б) У области локалних финансија наши амандмани су били руковођени идејом о што већој буџетској аутономији већинских српских општина што, с једне стране, подразумева њихово право на слободно утврђивање величине општинског буџета (Анекс III, чл. 8.1), а с друге стране, њихово право на располагање већим бројем извора опорезивања у односу на Ахтисаријев предлог (Анекс III, чл. 8.2).

(в) Будући да Европска повеља о локалној самоуправи предвиђа могућност оснивања међуопштинских удружења, наша делегација се zaloжила да се овакав вид институционализоване сарадње међу српским општинама у покрајини свакако нађе у овом делу Споразума. У овом случају није било већег противљења ни са албанске стране ни са стране Специјалног изасланика ГС УН. Међутим, на њихово сложено противљење наишао је наш предлог о оснивању Српског ентитета, тако да је он морао да буде уведен путем посебног амандмана. Према том амандману (садржаном у додатном члану 9а Анекса III), право на оснивање Српског ентитета засновано је на потреби обезбеђења јединственог начина заштите, заступања и унапређења српских интереса у покрајини. Српски ентитет састојао би се од четрнаест већинских српских општина, као и од заштитних зона око манастира и цркава Српске православне цркве дефинисаних у Анексу V („Верско и културно наслеђе“). Предвиђено је и оснивање Већа Српског ентитета, које би непосредно заступало основне интересе српске заједнице у покрајини.

(г) Ахтисаријев предлог предвидео је само веома контролисану сарадњу српских већинских општина са институцијама Републике Србије, где сваки облик сарадње подлеже политичкој или судској контроли одговарајућих институција у покрајини. Тиме се оваквој сарадњи даје форма ограничене финансијске и техничке помоћи коју једна држава може да пружи неким општинама у другој држави. Амандманима наше делегације (који су само поновили наш став доследно заступан у свим фазама бечких преговора) овај вид сарадње, својствен данашњим међудржавним односима, преобликован је у нормалну помоћ државе одређеним општинама у њеној аутономној покрајини, и то не само у области финансијске и техничке, већ и у области стручне и кадровске помоћи (Анекс III, чл. 10.1). Што се тиче органа Косова и Метохије, предвиђено је једино да покрајинско министарство за локалну управу добија редовне извештаје већинских српских општина о обављеној сарадњи са институцијама Републике Србије (Анекс III, чл. 10.2).

(д) Већ је поменуто да је наша делегација током бечких преговора о децентрализацији, а затим и у одговарајућим амандманима на текст Ахтисаријевог предлога предвидела постојање четрнаест (14) општина са већинским српским становништвом. Поред пет (5) већ постојећих (Зубин Поток,

Звечан-Митровица – тј. Звечан проширен Северном Митровицом, Лепосавић, Штрпце, Ново Брдо – проширено једним бројем катастарских јединица), треба основати још девет (9) таквих општина (Кусце-Ранилуг, Партеш и Клокот-Врбовац у Косовском Поморављу; Грачаницу, Липљан и Обилић на централном Косову; Осојане, Гораждевац и Велику Хочу у Метохији). Уз оправдане изузетке Гораждевац и Велику Хочу, сви ови предлози засновани су на прецизним и на преговорима прихваћеним критеријима за оснивање нових општина, који подразумевају најмање 5000 становника, нормалну географску повезаност, економску и социјалну одрживост, као и око 75% већинског становништва. Осим тога, наша делегација предложила је и много једноставнију процедуру и краће време за оснивање нових српских општина од оних који се налазе у Ахтисаријевом предлогу (Анекс III, чл. 12.1 и 12.2). Најзад, наша делегација изложила је и конкретан предлог за успостављање нових општинских граница, садржан у Прилогу уз Анекс III. Ту су побројане не само све већинске српске општине – постојеће, постојеће и проширене, и нове – већ и све катастарске јединице које би ушле у састав тих општина.

Права заједница. Ахтисаријев предлог се у посебном Анексу бави питањем права заједница и њихових припадника. Овај Анекс садржи низ начелно прихватљивих одредаба које треба да штите припаднике појединих заједница од дискриминације и асимилације. На пример: „Сваки припадник заједнице имаће право да слободно изабере да се према њему поступа или не поступа као према припаднику те заједнице, и неће бити никакве дискриминације због тог избора или остваривања права повезаних са тим избором.“, односно „припадници заједница имаће право да слободно изражавају, негују и развијају свој идентитет и одлике припадности заједници.“ (Анекс II, чл. 1.2 и чл. 1.3). Оваквим и сличним одредбама у начелу се нема шта замерити, па их је наша делегација стога и прихватила, али треба рећи да таква потпуно апстрактна јемства одређених права и слобода у приликама какве владају, и још ће дуго владати на Косову и Метохији неће моћи да испуне своју сврху без много опипљивијих институционалних гаранција за српски народ у покрајини и друге неалбанске заједнице. Такве институционалне гаранције предвиђене су амандманима наше делегације на Анекс I („Уставне одредбе“) и Анекс III („Децентрализација“), и само уз њих права заједница и њихових припадника о којима се говори у овом Анексу имаће стварну важност.

Правосудни систем. Поред захтева везаних за општинско судство и тужилаштво, о којима је већ било речи, наша делегација је у Бечу поднела и низ других амандмана на Анекс I, чл. 6 („Уставни суд и правосудни систем“) и Анекс IV („Правосудни систем“), који се тичу судија и тужилаца окружних судова и окружних јавних тужилаштава у покрајини, судија Врховног суда односно Уставног суда Косова и Метохије и Правосудног савета Косова и Метохије. Сврха тих амандмана је да се у свим овим телима обезбеди равноправна заступљеност представника српског народа у покрајини, како би се – колико је тим путем могуће – спречила досадашња дискриминација према Србима у правосудном систему у покрајини.

Својина и приватизација. Напореда са протеривањем српског становништва са Косова и Метохије текао је и процес бесправног одузимања јавне и приватне имовине на свим нивоима. Непокретна и покретна имовина протераних Срба једноставно је отимана – у српске куће и станове усељавали су се Албанци, а покретна имовина пљачкана је или уништавана. Привремене институције самоуправе и међународна управа, са своје стране, преузеле су контролу над свом јавном и друштвеном својином у покрајини и, служећи се различитим средствима сумњиве легалности, покушали су да фактички укину својинска права законитих власника. Реагујући на овакво стање ствари, наша

делегација поднела је следећа два амандмана на Анекс VII („Својина и архиви“), која се тичу заштите законито стечене својине: „Законитост стицања својине на Косову и Метохији утврђује се на основу законодавства важећег у тренутку стицања. Законито стечена својина на Косову и Метохији биће заштићена у складу с међународним стандардима и праксом која укључује праксу Европског суда за људска права, али се не ограничава на њу.“ (чл. 0.1), односно „Тамо где је својина власника са Косова и Метохије заштићена Европским судом за људска права, накнада нанете штете биће обавеза Косова и Метохије. Међународни цивилни представник (МЦП) ће, где је то неопходно, обезбедити да власти Косова и Метохије ефикасно спроведу одлуке међународног суда.“ (чл. 0.2).

Када је реч о деловима јавних предузећа Републике Србије на територији покрајине, УНМИК их је бесправно издвојио и од њих образовао нова јавна предузећа Косова, без икаквог ваљаног правног образложења. Ахтисаријевим предлогом у пуној мери се прихвата ова ситуација, па је наша делегација — бранећи јавну својину чији статус ничим није измењен увођењем међународне управе у покрајину — тражила да се Ахтисаријеве одредбе о јавним предузећима бришу и замене следећим амандманима: „Све одлуке на основу којих су на Косову и Метохији јавна предузећа основана одвајањем делова јавних предузећа Републике Србије биће правно ништавне.“ (чл. 1.1), односно „Компанијама делом у јавном а делом у приватном власништву (на пример, Телеком Србија А.Д.), а које су без правног основа и накнаде биле лишене својине и права пословања у областима попут телекомуникација, та својина и право биће враћени. У случајевима где повраћај није могуће извршити, биће дата пуна накнада.“ (чл. 1.2).

На потпуно исти начин наша делегација се заложила да се исправе резултати досадашње приватизације у покрајини, којом је низ друштвених предузећа приватизован испод своје стварне тржишне вредности, па је у том смислу поднела следећи амандман: „Друштвеним предузећима (ДП) и предузећима у јавном власништву (ПЈВ) из Централне Србије и Војводине, као и са Косова и Метохије, биће дата пуна накнада за њихов акцијски капитал у друштвеним предузећима на Косову и Метохији која су приватизована преко ПАК-а. У оваквим случајевима, питањима својине и пресуђивања захтева у вези с њом бавиће се Специјално веће у Врховном суду Косова и Метохије.“ (чл. 2.1а). Додатним амандманима (на чл. 2.2) затражено је да у даљи процес приватизације у покрајини буде укључена и Агенција за приватизацију Републике Србије, као и представници локалне самоуправе из општина на чијој се територији налазе дата предузећа.

Најзад, да би се заштитила непокретна имовина протераних власника, који нису имали и још увек немају услова да траже њен повраћај законским путем, наша делегација поднела је и следећа два амандмана на Анекс VII: „Одржај као начин стицања права својине над непокретном имовином неће бити дозвољен у случајевима када су власници били лишени имовине без своје сагласности после 10. јуна 1999. године.“ (чл. 4а.1), односно „Рок застаревања у судском, управном и другом сличном поступку неће важити нигде где није постојао слободан приступ релевантним институцијама.“ (чл. 4а.2).

Међународни дуг. Имајући у виду веома широку суштинску аутономију коју Република Србија предлаже као решење статуса, наш преговарачки тим је у начелу прихватио да се део међународног дуга наше земље везан за покрајину пренесе на Косово и Метохију. То се, међутим, може учинити само у складу са начелима расподеле дуга која не доводе у питање суверенитет и територијални интегритет Републике Србије. У том смислу је

наша делегација у Бечу одбацила одредбу Ахтисаријевог предлога по којој би се део релевантног дуга расподелио узимајући у обзир „начела примењена приликом алокације сувереног дуга СФР Југославије“ (Анекс VI, чл. 1.1б). Уместо тога, нашим амандманима је предложено да се расподела дуга изврши у складу са следећим начелима: „Алоцирани спољни дуг ће постати обавеза Косова и Метохије кад год се крајњи корисник налази на Косову и Метохији“, односно „Неалоцирани спољни дуг ће бити расподељен између страна по кључу који ће се утврдити договором двеју страна у сагласности са ММФ-ом“ (амандмани на чл. 1.1а и 1.1б). У коначној верзији Ахтисаријевог предлога ови наши амандмани су прихваћени. Треба ипак рећи да је наша делегација предложила још неколико амандмана којима се прецизирају обавезе приликом сервисирања дуга (чл. 2.1а, 2.1б и 2.1в) и модалитети плаћања обавеза Косова и Метохије према буџету Републике Србије (чл. 4), који нису прихваћени, али на којима ће наша страна свакако инсистирати у свим даљим договорима о овом питању.

Положај Српске православне цркве и заштита српског верског и културног наслеђа. Од јуна 1999. године до данас, на Косову и Метохији спаљено је или порушено 150 православних цркава и манастира, потпуно или делимично је уништено 165 гробаља, а с протеривањем већег дела српског народа из покрајине и Српска православна црква морала је да напусти многа места свог вековног постојања. Ипак, упркос прогону становништва, монахиње и монаси – живећи под изузетно тешким условима и стално изложени опасности албанског насиља – остали су и тамо где Срба више нема, пре свега у Пећкој Патријаршији и Високим Дечанима, више захваљујући својој храбрости и пожртвовању него несигурној заштити међународне управе у покрајини. Ахтисаријев предлог (Анекс V, „Верско и културно наслеђе“) садржи низ одредаба које би у начелу требало да омогуће да се Српској православној цркви на Косову и Метохији врате нормални услови живота и рада.⁴ На пример: „Косово ће признати Српску православну цркву на Косову, укључујући манастире, цркве и остале објекте који се користе у верске сврхе као интегрални дело Српске православне цркве са седиштем у Београду.“ (чл. 1.2); „Косово ће поштовати назив и унутрашњу организацију Српске православне цркве укључујући њену хијерархију и активности.“ (чл. 1.3); „Косово ће јамчити да ће сва покретна и непокретна имовина, као и сва друга средства Српске православне цркве бити неповредива и да неће подлегати експропријацији.“ (чл. 1.4); „Српска православна црква на Косову потпуно неометано ће управљати својом имовином и контролисати приступ својим објектима.“ (чл. 1.5). Уз одговарајуће амандмане, који се тиче назива покрајине („Косово и Метохија“), седишта СПЦ („у Београду и Пећи“), и замене термина „признати“ термином „поштовати“ у чл. 1.2, наша делегација прихватила је ове одредбе.

Када је међутим, требало формулисати конкретна решења која би омогућила да се добре намере садржане у тим одредбама преведу у дело, Ахтисаријев предлог показао се сасвим неадекватан. Ова оцена се, на жалост, односи на сва кључна питања чије је решење неопходно да би Српска православна црква могла неометано да делује у покрајини, да истински управља својом имовином, и да њене цркве и манастири у пуној мери буду заштићени. Овде ћемо се посебно задржати на (а) режиму безбедности за најзначајније цркве, манастире и културне споменике, (б) успостављању заштитних зона око таквих објеката, (в) броју и величини тих заштитних зона, (г) повраћају имовине Српској православној цркви и (д) питању стварног

⁴ То су све одредбе чије се важење у данасшњим цивилизованим друштвима подразумева: сама чињеница да их је било потребно изричито формулисати речито сведочи о положају СПЦ у покрајини после 1999. године.

поштовања јемстава датих Српској православној цркви и спровођења у дело свих договорених мера заштите њених цркава и манастира.

(а) Према Ахтисаријевом предлогу, „главну одговорност за безбедност верског и културног наслеђа Косова“, укључујући и српско верско и културно наслеђе, имаће Косовска полицијска служба (КПС). Међународне војне снаге обезбеђивале би, и то само на неко време, свега осам православних манастира (Грачаницу, Девич, Зочиште, Свете Архангеле, Будисавце, Гориоч и Пећку Патријаршију) и меморијални комплекс на Газиместану. Уместо овог потпуно неадекватног решења, наша делегација изнела је у форми амандмана следећи предлог:

„Главну одговорност за безбедност верског и културног наслеђа на Косову и Метохији имаће Међународно војно присуство (МВП). МВП ће на овом задатку тесно сарађивати са Особљем из Републике Србије (ОРС), које ће се вратити да би било присутно на местима српског верског и културног наслеђа, у складу са резолуцијом 1244 (1999) Савета безбедности УН, Анекс II, тачка 6. ОРС ће у свом саставу имати само полицајце посебно обучене да обезбеђују цркве, манастире, културне и историјске споменике.“ (Анекс V, чл. 3.1.1)

Следећим амандманом наше делегације (чл. 3.1.2) прецизирано је да ће, „за све време трајања мандата Међународног војног присуства“, међународне војне снаге заједно са нашим полицијским особљем обезбеђивати „манастир Грачаницу, манастир Девич, манастир Зочиште, цркву Богородице Љевишке, манастир Свети Архангели, цркву Светог Спаса, Владичански Двор са црквом Светог Ђорђа (Призрен), Православну Богословију Светог Ђирила и Методија (Призрен), манастир Будисавце, манастир Гориоч, манастир Соколицу, манастир Драганац, манастир Високи Дечани, Пећку патријаршију и меморијални комплекс на Газиместану“. Наша делегација исто тако је тражила (чл. 3.1.2а), имајући у виду да „СПЦ намерава да обнови најважније цркве и манастире највећим делом уништене 1999. године, као и да је за њихову обнову неопходно да престане даље вандалско скрнављење тих објеката“, да међународне војне снаге и наше полицијско особље „на адекватан начин обезбеђују и манастир Светог Марка са Испосницом Светог Петра Коришког, манастир Свете Тројице у Мушутушту, цркву Богородице Одигитрије у Мушутушту, манастир Бинач, манастир Долац, манастир Светог Уроша у Горњем Неродимљу и цркву Светог Николе у Ђураковцу“.

(б) Током бечких преговора, и представници Привремених институција самоуправе у покрајини и Специјални изасланик ГС УН Ахтисари изразили су спремност да се око најважнијих православних цркава и манастира и српских културних споменика образују заштитне зоне чији би циљ био да се „обезбеди мирно постојање и функционисање заштићених објеката; очува њихово историјско, културно и природно окружење, укључујући монашки начин живота свештенства и монаштва“; и да се „спрече негативне појаве око њих, а да се истовремено обезбеде најбољи могући услови за хармоничан и одржив развој заједница на подручјима око тих објеката“ (Анекс V, чл. 4.1). Овако формулисаним циљевима нема се много шта замерити, али су ограничења комерцијалних и других активности (нарочито изградње) у заштитним зонама недовољна да би ти циљеви заиста били остварени. Довољно је навести само један пример. Уместо да се предвиди (као што је то учинила наша делегација својим амандманима на чл. 4.1.1-4.1.2) да се у заштитним зонама забрани свака већа, а поготову комерцијална изградња, у Ахтисаријевом предлогу допушта се и комерцијална и приватна изградња под условом да није реч о „структурама или грађевинама које својом висином надмашују манастире, цркве и културне споменике који су под заштитом“ (чл. 4.1.2).

(в) Наша делегација је на бечким преговорима у јулу 2006. године поднела сопствени предлог за успостављање заштитних зона око цркава, манастира и културних споменика на Косову и Метохији. Предлог је дат у облику веома прецизног и стручно уверљиво образложеног елабората којим се тражи да се заштитне зоне успоставе око неколико посебних категорија објеката (Листа светске културне и природне баштине, Цркве и испоснице у роју, Манастири, Цркве, Град Призрен, остало културно и духовно наслеђе). Само део објеката за заштиту са овог веома пажљиво припремљеног списка унет је у Ахтисаријев предлог, а да ничим није образложено зашто су битно смањени и број објеката и, нарочито, величина заштитних зона око њих. Посебно треба подвући велико и оправдано незадовољство Српске православне цркве оваквим решењем, којим се доводи у питање опстанак неких од најважнијих места српске вере и културе на Косову и Метохији.

(г) Наша делегација је у свим фазама бечких преговора указивала на чињеницу да сигуран живот и несметано деловање Српске православне цркве на Косову и Метохији траже да јој се врати бар део њене имовине која је била национализована или на други начин одузета после 1945. године. Увиђајући тешкоће које се у свим земљама у транзицији јављају у вези са денационализацијом, наша страна је већ на почетку преговора о заштити српског верског и културног наслеђа изнела један компромисан предлог којим би се на обострано прихватљив начин решило ово питање. Тај предлог, на жалост, није био прихваћен, али га је – у договору са Српском православном црквом – наша делегација обновила и прецизирала следећим амандманом на Ахтисаријев текст:

„Поред закона о повраћају имовине, наведеног у Анексу XII, чл. 2.13 овог Споразума, који ће садржати опште одредбе о повраћају имовине национализоване или на било који други начин експроприсане од комунистичког режима, за некадашњу имовину Српске православне цркве национализовану односно експроприсану после 1945. године важиће следеће: а) Под условом да је та имовина данас у јавном власништву и да улази у заштитне зоне назначене у чл. 4 овог Анекса, власти Косова и Метохије ће *или* предузети мере да врате ту имовину Српској православној цркви, као њеном законитом ранијем власнику, одмах по ступању на снагу овог Споразума; б) *Или* ће, ако одлуче да то не учине у року од 30 дана по ступању на снагу овог Споразума, бити у обавези да Српској православној цркви понуде да откупи ту имовину по њеној садашњој тржишној вредности, с тим што ту вредност треба да у року од додатних 45 дана процени Специјална комисија коју чине три (3) стручњака, у консултацијама са МЦП-ом. Ту Специјалну комисију именоваше Савет за спровођење и праћење, који се помиње у чл. 5 овог Анекса.“ (Анекс V, чл. 4а).

(д) Према нашем предлогу суштинске аутономије за Косово и Метохију, заштита српског верског и културног наслеђа једна је од надлежности које Република Србија задржава за себе, не препуштајући њено вршење покрајинским органима. Због тога су амандманима наше делегације (на чл. 5 Анекса V) битно измењене одредбе које се тичу начина оснивања, састава, овлашћења и рада посебног Савета за спровођење и праћење договорених мера за заштиту српског верског и културног наслеђа. То тело треба да буде формирано на основу Посебног споразума између Републике Србије и Међународног цивилног представника (амандман на чл. 5.1), јасну већину у њему морају чинити представници Српске православне цркве и институција Републике Србије (амандман на чл. 5.3), а њиме би председавао „функционер кога буде именовала Влада Републике Србије“ (амандман на чл. 5.2). Само на тај начин биће могуће да се у пуној мери обезбеди поштовање општих јемстава

датих Српској православној цркви и спровођење договорених а преко потребних мера заштите њених објеката.

Међу изменама које је Ахтисари унео у свој предлог *после* 2. марта 2007. године, дакле по завршетку бечких преговора, налази се и следећа одредба унета у Анекс V: „Косово ће се консултовати са Српском православном црквом у погледу промоције српског православног наслеђа у туристичке, научне, образовне и друге јавне сврхе“ (чл. 1.7). Оваква формулација, која јасно даје до знања да ће власти у Приштини у низу питања одлучивати о судбини српског верског и културног наслеђа, а да ће Српска православна црква при том бити само „консултована“, суштински је неприхватљива и за СПЦ и за Републику Србију.

Закључак. Уз Платформу Државног преговарачког тима о будућем статусу Косова и Метохије, Амандмани које је наша делегација поднела на бечким преговорима од 21. фебруара до 2. марта 2007. године најобухватнија су и најпрецизнија формулација српских погледа на будући статус покрајине. Они у сажетом облику понављају низ ставова које је наша делегација претходно износила на бечким преговорима, како у писменом тако и у усменом облику, а у неким важним питањима као што су садржина будућег устава покрајине, косовски сектор безбедности или међународно цивилно и војно присуство – која је Ахтисари све до 21. фебруара 2007. одбијао да стави на дневни ред преговора – први пут формулишу став Републике Србије у датој области. Утолико је основано закључити да је Државни преговарачки тим добро искористио прилику коју му је пружила ова последња и по много чему најозбиљније организована рунда бечких преговора. Наша делегација је прецизно изнела став Републике Србије о свим битним аспектима будућег статуса Косова и Метохије, као аутономне покрајине у саставу Србије, и тиме је поставила солидну основу за даљу преговарачку и дипломатску активност наше земље.

Овове свакако треба додати да су својим иступањима у Бечу 10. марта 2007. године, на састанку којим је окончана прва фаза читавог процеса преговора о будућем статусу Косова и Метохије, председник Републике Србије Борис Тадић и председник Владе Републике Србије Војислав Коштуница на ауторитативан начин још једном потврдили позицију коју је наша делегација заступала у Бечу од 21. фебруара до 2. марта.

Ту позицију су координатори Државног преговарачког тима, Леон Којен и Слободан Самарџић, директно изнели и на састанцима које су, од 19. до 22. марта, имали у Њујорку са амбасадорима земаља чланица Савета безбедности УН (Русија, Кина, САД, Велика Британија, Индонезија, Јужноафричка Унија, Конго Бразавил, Гана, Белгија, Словачка и Перу), као и на посебном састанку са већим бројем амбасадора Афричке Уније, групације која окупља афричке земље чланице УН. Ови контакти су јасно нагостили оно што се убрзо потврдило приликом посете Мисије Савета безбедности УН нашој земљи (26. до 28. априла 2007) – да постоје веома озбиљне разлике међу чланицама СБ УН у односу на будући статус Косова и Метохије, толике да је практично искључено да Ахтисаријев предлог решења постане основа нове резолуције СБ која би заменила важећу Резолуцију 1244 (1999) и отворила пут независности Косова и Метохије. Ова чињеница, рецимо то на крају, пружа још једну потврду исправности основног става Резолуције Народне скупштине од 14. фебруара 2007, као и ставова које је, поступајући у складу са мандатом дефинисаним том Резолуцијом, наша делегација доследно заступала на преговорима у Бечу од 21. фебруара до 2. марта 2007. године.

**ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ СРБИЈЕ ВОЈИСЛАВА
КОШТУНИЦЕ НА ЗАВРШНОЈ РУНДИ ПРЕГОВОРА У БЕЧУ
10. МАРТА 2007. ГОДИНЕ**

Господине председавајући, поштоване госпође и господо,

Уверен сам да је данас пред нама велика заједничка обавеза да пронађемо прави пут за решење уређења покрајине Косово и Метохија. Свака погрешна одлука неизбежно ће имати далекосежне последице по Србију, али и за читав регион Балкана. То другим речима значи да би свака погрешна одлука представљала опасан преседан за целокупни међународни поредак.

Ми смо данас још у прилици да заједничком одлуком процес решавања косметског питања усмеримо у правцу проналажења компромисног и правичног решења које ће обезбедити мирну и сигурну будућност свима на Косову, целој Србији, али и ширем подручју.

Пред нама је предлог који је сачинио специјални изасланик Марти Ахтисари. Данашњи састанак би испунио свој највећи циљ ако бисмо успели да се договоримо да даљим заједничким радом понуђени предлог прилагодимо постојећим темељним нормама међународног права, Повељи УН, Уставу Републике Србије и, наравно, реалним интересима како Албанаца тако и Срба на Косову и Метохији. Сви смо свесни да то изискује велики труд, изузетно стрпљење, постојање добре воље, али морамо знати и да нас једино такав приступ води споразуму, миру и стабилности.

Србија има обавезу да констатује чињеницу да, у форми у којој нам је предочен, предлог господина Ахтисарија у многим својим одредбама непосредно крши суверенитет и територијални интегритет Србије, прекраја њене међународне границе, дели њену територију и заправо омогућава да се отимањем 15 одсто територије Србије створи још једна албанска држава на Балкану.

То значи да је овим предлогом, уместо да се реши уређење покрајине Косово и Метохија, заправо отворено питање државног статуса Србије, што сматрамо потпуно противправним и нелегитимним поступком. Зато је и Скупштина Србије донела одлуку да се одбацују сви ставови из предлога господина Ахтисарија којима се крши суверенитет и територијални интегритет Србије. Та одлука Народне скупштине је коначна и неопозива.

Свесна своје одговорности, Србија и на овом састанку саопштава свој став и потврђује пуну решеност да не одустане од упорног настојања да се дође до правог, споразумног и једино одрживог решења. Истовремено, као слободна и суверена земља, Србија саопштава да са подједнаком чврстином одбацује свако наметнуто решење. Ми на време упозоравамо да је сваки покушај наметања решења једној слободној држави раван правном насиљу и да представља апсолутно недопустив начин решавања постојећих проблема.

Такође, Србија упозорава да је она једна од држава оснивача УН и пуноправна чланица светске организације, и да самим тим за њу безрезервно важи Повеља УН, као уосталом и Завршни акт из Хелсинкија. Србија указује на чињеницу да се, од када постоје УН и од када је на снази Повеља УН, још никада није догодило да се једној држави чланици отме значајан део њене територије. Отимање Косова од Србије представљао би најопаснији могући преседан у историји УН.

Без обзира на то колико се пута буде понављало да је случај Косова јединствен, елементарни реализам и, најзад, здрав разум говоре да то није истина. Скоро да је и сувишно говорити да нико данас не може до краја да сагледа све деструктивне последице по стабилност односа у савременом свету уколико би се у овом случају прибегло оваквом наопаком решењу. Зато Србија позива све државе да дају свој допринос спречавању овако опасног развоја догађаја и да се одупру стварању преседана који ће сутра произвести нова прекрајања граница и угрозити темеље на којима почива целокупни међународни поредак.

Србија има обавезу да упозори и на још једну изузетно важну чињеницу. До сада није било ниједног иоле озбиљног покушаја да се пружи образложење и понуде аргументи зашто Косово треба да буде независно, зашто би се Србији отимала територија, зашто је неопходно да албанска национална мањина ствара још једну албанску државу, зашто се крше Повеља УН и Устав Србије, зашто се, најзад, ствара један тако опасан преседан у међународним односима.

Уместо аргумената, све чешће се помињу претње сепаратиста да ће прибећи отвореном насиљу ако покрајина не добије независност. Цела међународна заједница данас мора отворено да се суочи са овим изазовом. Њена је обавеза да, ради будућности света у којем живимо, одлучно и бескомпромисно одговори да се пред претњом терором никада и ни по коју цену не сме устукнути. Такви уступци не само што нису решење, чак ни на кратак рок, него неизбежно промовишу насиље као средство остварења политичких циљева. И утолико, поштована господо, бранећи свој територијални интегритет, Србија брани принципе на којима почива ништа мање него мир у свету.

Свима је добро познато да је стотине хиљада Срба протерано са Косова и Метохије и да је у последњих пола века радикално промењена структура становништва у покрајини. Познато је да је не баш тако давно, после Другог светског рата, у покрајини живело 30 одсто Срба и да је тај број деловањем сепаратиста и протеривањем Срба данас екстремно смањен. То најбоље сведочи да се у основи идеје независног Косова налази пројекат етнички чистог Косова и Метохије и то је кључни разлог зашто сепаратисти, и поред присуства међународне мисије у покрајини, систематски спречавају повратак стотине хиљада прогнаника.

Уместо било каквих наговештаја да би претње, прогони и насиље сепаратиста могли бити награђени стварањем друге албанске државе на територији Србије, данас мора бити усвојен заједнички став да насиље може произвести само једну једину последицу, а то је да свако ко посегне за насиљем, у овом случају етнички мотивисаним насиљем, мора бити најстроже кажњен. То кажемо зато што то до сада није био случај и поред међународног присуства на Косову. А то опет значи и да међународна заједница за овакво стање сноси не мали део одговорности. О тој одговорности сведочи и специјални изасланик Каи Еиде у свом извештају Савету безбедности УН од 24. октобра 2005.

Вама је свима добро познато да Срби и Албанци вековима живе заједно на Косову и Метохији. Дуга историја нашег заједничког живота, иако тешка у појединим периодима, не може се поједноставити и свести на једностране и брзоплете закључке. У сваком случају, за Србију је и у моралном и у политичком смислу недопустив закључак да Срби и Албанци не могу да живе заједно и да се мора уважити ултимативни став сепаратиста да Албанци на Косову не могу да живе заједно са Србима у Србији. И то је, господине председавајући, у драстичној супротности са вредностима на којима почива савремени свет, мислим пре свега на мултиетничност.

Србија због тога предлаже да господин Ахтисари и сви ми заједно усмеримо све снаге на проналажење решења које ће први пут успоставити уређење покрајине на истинским демократским начелима. Екстремна решења, преседани и експерименти морају бити заборављени и уступити место провереним и европским моделима решавања мањинских питања. Суштинска аутономија за покрајину Косово и Метохија није празна реч ни флоскула, већ најбољи и најсигурнији начин да албанска национална мањина у покрајини управља својим животом и својом будућношћу онако како сматра да је то у њеном најбољем интересу. Суштинска аутономија је реално решење и оно је усмерено против сваког екстремног решења. То је решење реално пре свега зато што је сагласно Повељи УН и најважнијим начелима међународног права.

Нема бољег тренутка од данашњег да косовско питање најзад сагледамо онако како нам налаже Резолуција 1244 Савета безбедности Уједињених нација, важећи документ који обавезује свакога од нас који овде разговарамо. Познато је да Резолуција 1244 изричито потврђује суверенитет и територијални интегритет и неповредивост међународних граница Србије. То је само по себи разумљиво, јер Резолуција Савета безбедности не може бити у супротности са Повељом УН. Али поред ове очигледне истине, Резолуција 1244 је утврдила и јасне обавезе које се морају испунити, а то се пре свега односи на питање стандарда, пре свега права Срба и осталих неалбанаца на Косову. Неоспорна и лако проверљива истина гласи да се у свим суштинским стварима стандарди једноставно не испуњавају.

У светлости те чињенице, у најмању руку цинично звучи порука да ће Срби у независном Косову бити сигурнији него док је Косово у саставу Србије. Било би неупоредиво сврсисходније да се уместо оваквих порука обезбеди испуњавање свих конкретних обавеза из Резолуције 1244. Данас, када се толико говори о потреби конструктивног односа, такав би приступ био најбољи доказ конструктивности, јер би снажно охрабрио прогнане Србе да се у већем броју врате својим кућама, чиме би суштински почео процес испуњавања стандарда и обавеза из Резолуције 1244.

Србија снажно инсистира да Резолуција 1244 и обавезе које из ње произлазе буду темељ наших разговора и основ за проналажење споразумног решења. То је током једногодишњих разговора, имајући у виду и шестомесечну паузу, сасвим изостало. Насупрот томе, разговори су вођени под сенком наводно познатог решења, што је оптерећивало њихов ток и онемогућавало трагање за компромисним решењем.

Сматрамо да је од највишег интереса да господин Ахтисари уложи додатни напор у даљем вођењу преговора и да у средиште свог предлога унесе најбитније елементе из Резолуције 1244. У том смислу је посебно важно да господин Ахтисари модел суштинске аутономије за покрајину уведе као фундаментално питање разговора, што би омогућило да у конструктивном дијалогу испитамо све добре и, уколико их има, лоше стране овог предлога. Ако на одговоран и озбиљан начин не испробамо могућност да уређење покрајине буде засновано на истинским демократским темељима у виду суштинске аутономије, већ се посегне за екстремним и опасним решењима, онда ће одговорност за све последице преузети искључиво онај ко такву одлуку донесе.

Србија, поштована господо, користи и ову прилику да позове на наставак правих и темељних разговора, који ће се у доброј вољи водити на основу Резолуције 1244, и који ће довести до споразумног решења, сагласног Повељи УН и Уставу Републике Србије", наводи се у обраћању председника Владе Србије.

**ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ СРБИЈЕ ВОЈИСЛАВА
КОШТИНИЦЕ НА СЕДНИЦИ САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ УН
3. АПРИЛА 2007. ГОДИНЕ**

"Поштовани господине председниче,
поштовани представници земаља чланица СБ,
госпође и господо,

Желим пре свега да изразим посебно поштовање према овом високом телу светске организације.

Верујем да је присутним уваженим представницима држава чланица Савета безбедности добро позната чињеница да је Србија стара европска држава. Она је, поред осталог, била члан још Лиге народа, а једна је од земаља оснивача Уједињених нација.

Са својом вишевековном државном традицијом Србија је учествовала у изградњи европске историје и изградњи трајних и универзалних вредности света у којем живимо. Ту пре свега мислим на суштинске вредности, као што су владавина права и правда.

Сигуран сам да делимо заједничко уверење да свака држава има неприкосновено право, загарантовано Повељом УН, да за њу важе општа начела међународног права и елементарна правда.

До данас нико није покушао да оспори основни принцип поштовања суверенитета и територијалног интегритета међународно признатих држава, или да прекрши принцип неповредивости међународно признатих граница. Наглашавам да је то тако било све до предлога специјалног изасланика Мартија Ахтисарија, који у том погледу представља историјски преседан.

Србија је већ јасно саопштила да је специјални изасланик Ахтисари - супротно начелима међународног права, супротно Повељи УН, супротно Резолуцији СБ 1244, супротно Завршном хелсиншком акту, супротно Уставу Републике Србије и супротно елементарној правди - предложио да се отме 15 одсто територије Србије.

Његов предлог предвиђа да се једнострано прекроје међународно признате границе Србије и да на њеној територији албанска национална мањина, у непосредном суседству постојеће, створи још једну албанску државу.

Када се једна држава и један народ суоче са оваквим покушајем гажења права и правде, тада сваки грађанин и цела земља поуздано знају и најдубље осећају да је у самим темељима угрожено њихово државно и национално достојанство.

Зато Србија, господине председниче, одлучно одбацује Ахтисаријев предлог као противправан и нелегитиман акт распарчавања државе Србије.

Никада и нико није специјалном изасланику могао дати мандат да прекрши принцип суверенитета и територијалног интегритета и да промени државне границе Србије.

Истина је да је генерални секретар УН Мартију Ахтисарију поверио мандат да буде посредник у разговорима за одређивање будућег статуса српске покрајине Косово и Метохија. Као што је и истина да СБ није, нити је могао дати Ахтисарију мандат да отвори питање државног статуса Србије зато што то не дозвољава Повеља УН.

Савет безбедности је право место да се Мартију Ахтисарију постави питање на чему он заснива свој предлог да се прекрши принцип суверенитета и

територијалног интегритета међународно признатих држава и да се Србији, држави чланици УН, на тај начин отме значајан део њене територије.

Пошто специјални изасланик до сада о томе није рекао ни једну једину реч, крајње је време да сазнамо правни основ оваког његовог предлога. Наравно, госпође и господо, да сви знамо да, све док је на снази Повеља УН, за овакав предлог не може постојати правни основ. Кршење права не може никаквим објашњењем постати право, нити онај који располаже силом може правно насиље да претвори у право.

Право питање гласи: зашто Ахтисари није деловао сагласно мандату који је добио и зашто није био посредник у вођењу разговора који су се морали кретати у оквиру Резолуције 1244, односно Повеље УН?

Уместо да буде посредник, Ахтисари је одлучио да направи ултимативни предлог који нема ни најмање додирне тачке са становиштем Београда и који је директно супротан свим важећим међународним нормама.

Оног тренутка када се специјални изасланик одлучио да ради супротно Повељи УН показало се да он и нема за циљ да помогне да две стране постигну компромисно решење.

Нема сумње да је Ахтисари свесно стао на једну, албанску страну, и понудио предлог који задовољава интересе само албанске стране. Као доказ најбоље може да послужи чињеница да је Србија овај план без остатка одбацила, а албанска страна беспоговорно прихватила.

Србија је, господине председниче, то хоћу посебно да нагласим, од самог почетка веома стрпљиво покушавала да специјалном изасланику укаже да је за успех његове мисије кључно да се придржава две основне обавезе.

Прва је да се разговори морају водити у оквиру Повеље УН, а то значи пуно поштовање начела неповредивости међународних граница и поштовања суверенитета и територијалног интегритета постојећих држава. А друга је обавеза била да буде посредник у проналажењу компромисног, обострано прихватљивог решења, а никако заступник једне, у овом случају албанске стране.

Очигледно је да се Ахтисари, и поред нашег сталног подсећања, у потпуности оглушио о ове две кључне обавезе. Зато је његов предлог у директној супротности са Повељом УН, због чега Србија са пуним правом инсистира да Савет безбедности одбаци овај предлог као противправан и нелегитиман.

Управо због недостатка било каквог правног основа да се Србији отме њена територија, све чешће се у последње време могу чути упозорења да ће албански сепаратисти и терористи, уколико Косово не добије независност, прибећи масовном насиљу.

Србија пита да ли СБ може да пређе преко отворене претње насиљем и, више од тога, да дозволи да претња насиљем буде аргумент за стварање нове државе на територији већ постојеће и међународно признате државе.

Србија је уверена да је ауторитет СБ неприкосновен у одбацивању сваке претње и да ће се ово високо тело најодлучније супротставити посезању за насиљем као средством решавања косовског питања, као што би то учинило у случају било ког сличног проблема.

Користим ову прилику, господине председниче, да поново недвосмислено укажем свим уваженим државама чланицама СБ да је Србија потпуно опредељена да конструктивно и одговорно учествује у разговорима за проналажење компромисног решења за јужну српску покрајину.

Од највеће је важности да се уоче сви недостаци у претходном преговарачком процесу и да се нови међународни посредник у потпуности усредсреди на проналажење компромисног решења које би нужно морало бити сагласно фундаменталном принципу очувања суверенитета и територијалног интегритета државе Србије.

Србија је потпуно уверена да је могуће пронаћи такво компромисно и историјски правично решење. Срби и Албанци вековима живе заједно и вековима Косово и Метохија припада Србији. Србија испољава чврсту и добру вољу да албанска национална мањина сагласно Резолуцији 1244 оствари суштинску аутономију у покрајини Косово и Метохија.

То значи да би, с једне стране, било омогућено Албанцима да у покрајини сами управљају својом властитом будућношћу и остварују своје интересе, а Србија би, сагласно Повељи УН, задржала свој суверенитет и територијални интегритет. Те две ствари је апсолутно могуће помирити. За Србију би у таквом случају било потпуно прихватљиво да УН надгледају спровођење и испуњавање суштинске аутономије Косова и Метохије унутар Србије.

Колико је исправан овај приступ који предлаже Србија најбоље се може видети ако поставимо питање која би се национална мањина данас у свету усудила да одбаци овако дефинисану суштинску аутономију.

Верујем да смо свесни да ће - ако се једном направи преседан, и ако се националним мањинама једном да право да, разбијајући постојеће државе, крше Повељу УН - то значити да је свет прешао Рубикон. Нема сумње да се из оваквог преседана могу изродити крајње опасне последице по мир у свету.

Зато став Србије гласи да је нужно започети нови преговарачки процес са новим међународним посредником, као и да се морамо усредсредити на расправу о најбољем облику суштинске аутономије за покрајину. Понављам да су Срби и Албанци вековима живели заједно и да је недопустив закључак албанских сепаратиста да је немогућ заједнички живот.

Истинска демократска начела и општеприхваћени принцип мултиетничности подразумевају поделу одговорности за заједнички живот. У тој подели одговорности албанска страна би преузела све надлежности из договорене суштинске аутономије.

Широм света су проналажена различита решења за остваривање аутономије националних мањина и недопустиво је да, само у једном случају, само једна мањина добије ексклузивно право да створи државу, и да само за ту мањину не буде довољан ни највиши облик аутономије.

Време је да ствари поставимо на прави и ваљан начин и да започнемо непосредне разговоре Београда и Приштине. Нажалост, до сада, и поред инсистирања Београда, до таквих разговора заправо није дошло.

Више пута је понављана чињеница да је досадашњи међународни посредник Марти Ахтисари, пре него што је дао свој предлог, организовао само један састанак на којем је разговарано о статусу покрајине. Ако се сви слажемо да је косовски проблем сложен, подразумева се да се такво питање не може разрешити на једном једином састанку.

Зато је потребно исказати чврсто опредељење да континуирани дијалог две стране до постизања обострано прихватљивог споразума буде једини начин утврђивања будућег уређења покрајине, и - што је посебно важно - да то буде пут који је обавезујући за све стране. Ако једна страна не жели дијалогом да дође до решења, већ прети насиљем, морају се дефинисати јасни механизми да се терор онемогући, односно санкционише.

Поштовани господине председниче, Србија данас конкретно предлаже да основа за нови преговарачки процес буде свеобухватан разговор о спровођењу важеће Резолуције 1244. Прави је тренутак да објективно сагледамо да ли су и у којој мери до сада остварени обавезујући услови који су јасно дефинисани овом резолуцијом.

Још конкретније, Београд у пуној мери подржава иницијативу Русије да СБ одреди своју мисију која би посетила Србију и на лицу места се уверила у досадашњи степен испуњености обавезних стандарда. На првом месту би мисија СБ могла сама да се увери колико се прогнаних Срба за ових осам година вратило у покрајину.

Добро је познато да је од 1999. године више од 200.000 Срба прогнано из покрајине. Само из главног града покрајине Приштине је прогнано више од 40.000 Срба и данас у Приштини живи свега око 100 Срба.

Шта заправо значи да у главни град покрајине не могу да се врате прогнани Срби? Да они не могу да се врате у неке крајње неприступачне средине, можда би неко и могао да пронађе неки логичан разлог. Али чињеница да прогнаници не могу да се врате зато што нису безбедни у главном граду покрајине и да они нису безбедни у другим великим градовима као што су Пећ, Призрен, Урошевац, Ђиљане, најбоље сведочи у којој су мери неиспуњени стандарди које је наложила Резолуција 1244.

Уочи ове седнице СБ терористи су ракетама гађали српски манастир Дечани који потиче из 14. века и који се налази под заштитом Унеска. А Дечани нису једини манастир који се нашао на удару терориста. За последњих непуних осам година терористи су срушили преко 150 такође древних манастира и цркава, од којих многи представљају вредно српско и европско културно наслеђе.

Због свега тога наредни корак који нас очекује морао би бити утврђивање стварног стања у спровођењу Резолуције 1244, и Србија је уверена да је то најбољи начин да започнемо нови циклус разговора.

Посебно наглашавам да Резолуција 1244 експлицитно потврђује државни суверенитет и територијални интегритет Србије на Косову и Метохији и захтева да се обезбеди суштинска аутономија за покрајину. То омогућава да ова важећа резолуција СБ заузме централно место у будућим разговорима о уређењу покрајине.

Србија и овом приликом упозорава да Резолуција 1244 СБ има обавезујућу снагу за владе свих држава чланица УН. Ниједна држава не сме да прекрши ову резолуцију и да се једнострано одређује према будућем статусу покрајине.

Свако једнострано признање независности Косова представљало би најгрубље и наглашавам двоструко кршење норми УН. Биле би прекршене и Повеља УН и важећа Резолуција 1244, чиме би свака држава која се одлучи на такав противправни акт директно погазила ауторитет светске организације.

Подразумева се да би Београд у потпуности као ништавно одбацио свако признање независности покрајине, јер би то представљало директно мешање тих држава у унутрашње ствари Србије. У том случају Србија би инсистирала да СБ поштујући сопствену Резолуцију 1244, заштити и потврди неповредивост суверенитета и територијалне целовитости Србије и њених међународно признатих граница.

Желим посебно да вас упознам да је Србија крајем прошле године донела нови Устав. Мора се уважити чињеница да је на референдуму више од половине укупног броја пунолетних грађана исказало своју слободну вољу поновно

утврђујући као уставну категорију да је покрајина Косово и Метохија неотуђиви део територије Србије.

Питање територијалне целовитости Србије у потпуној је надлежности суверене воље народа Србије, а доношењем новог Устава недвосмислено и изричито су потврђене садашње међународне државне границе Србије.

Подсећам још једном да је Србија стара европска држава и да она не дозвољава да се право и правда газе отимањем њене територије. Достојанство моје земље и мог народа неодвојиво су повезани са Косовом и Метохијом на коме је настала наша држава, наша вера, наша култура и наш национални и државни идентитет. То је питање истине, права и правде за Србију.

Као и свака суверена држава Србија своју будућност види у својим међународно признатим границама, и своју будућност види у пуној целини своје државне територије. Можете бити сасвим сигурни да српски народ никада неће дозволити да се његова држава комада, нити би икада могао признати постојање независне државе на својој територији.

На самом крају, господине председниче, захваљујем Вам на прилици да изложим ставове Србије, да обавестим СБ да је Србија одбацила Ахтисаријев предлог, и да затражим од СБ да, уз новог међународног посредника, покрене нове преговоре који ће овога пута важећу Резолуцију 1244 узети за јасан и чврст оквир проналажења споразумног решења", наводи се у обраћању председника Владе Србије.

**ЗАВРШНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ВЛАДЕ СРБИЈЕ
ВОЈИСЛАВА КОШТУНИЦЕ НА РАЗГОВОРИМА У БЕЧУ
10. МАРТА**

(стенограмска белешка)

Поштовани господине Ахтисари,

Користим ову прилику да изнесем став Србије. Поводом једног завршеног круга преговора, рећи ћу вам углавном ствари које су се могле чути данас, али постоји потреба да то још једном поновим. Дакле, став Србије остаје непромењен када је реч о предлогу који је послужио као основа за преговоре у Бечу од 21. фебруара до 2. марта, а који нам је затим у нешто измењеном облику предочен неколико дана касније, и основ је за данашње преговоре.

Тај предлог је за Србију неприхватљив у свим оним својим елементима у којима се доводи у питање територијални интегритет и суверенитет Србије, самим тим крши Повеља Уједињених нација, крши Резолуција 1244 и наравно Устав Републике Србије. У свим тим елементима, било да се ради о начелу у уводним деловима, било да се ради о појединим анексима, или нису конкретних техничких решења, тај предлог је за Србију неприхватљив и то је став који желим још једном да поновим. Завршава се још једна круг разговора и нема разлога да бежимо од истине. Тај круг разговора који је окончан данас није донео резултате. Изостало је једноставно компромисно решење, а можда је и прилика ако смо заборавили да се сви подсетимо, да је у водећим принципима Контакт групе било предвиђено да се решење мора заснивати на компромису. Компромиса нема ни када је реч о статусно неутралним питањима, такозваним техничким питањима, ни када је реч о самом статусу. Компромис је изостао. Можда то некога неће ни изненадити, а поготову нас који смо имали прилике да 24. јула у Бечу чујем из Ваших уста (обраћа се Ахтисарију) како оно за чиме Ви трагате јесте решење, а не компромис. Касније сте то у више наврата поновили хотећи да кажете заправо, да постоји једна врста Вашег анимозитета према компромису.

Дакле, дошли смо до нечега, до једног докумета који после преговора, или нечега што је требало да буду преговори, или нечега што је требало да остави утисак да су преговори, није заснован на компромису и није тешко уочити да, као што је речено у излагањима српске делегације, он има две мане, и то две крупне значајне суштинске мане. Он није дело, није произашао из разговора две стране, већ изражава интерес једне стране. Он изражава интерес Косовске делегације, односно Приштине. Сви ми који смо слушали данас и присуствовали овим разговорима могли смо то лепо да уочимо.

Дакле, није овај документ који смо данас имали пред собом дело и резултат разговора две стране, већ од изражава интерес само једне стране. Самим тим предлог не испуњава формалне услове, као што је истакнуто у иступањима чланова српске делегације, не испуњава формалне услове да се појави пред Саветом безбедности. Поред тога што не испуњава формални услов да се нађе пред Саветом безбедности, овај предлог не испуњава ни суштинске услове, из једноставног разлога зато што се коси са Повељом Уједињених нација, или другачије речено, светским уставом. Повеља Уједињених нација је светски устав.

У основи тог устава се налази принцип територијалног интегритета и суверенитета постојећих држава. То је темељ тог светског устава на исти начин на који су интегритет сваког појединца и његова права темељ устава појединачних држава. За светски устав је правило прво и последње, алфа и

омега Повеље Уједињених нација, јесте територијални интегритет и суверенитет постојећих држава. Ви сте се (обраћа се Ахтисарију) о то правило у Повељи Уједињених нација огрешили. Ви сте то правило погазили. А то правило је додатно имплементирано кроз Резолуцију 1244.

Дакле територијални интегритет и суверенитет Србије је двоструко гарантован: Повељом Уједињених нација и Резолуцијом 1244. Рекли смо и поновили више пута да је Србија чланица Уједињених нација. Да је земља која је оснивач Уједињених нација, и ја не знам ни једну једину земљу, не постоји ни један једини пример да је нека земља чланица Уједињених нација ушла у Уједињене нације у целом свом саставу, са целим својим територијалним интегритетом, а да затим као чланица Уједињених нација буде лишена једног не малог дела своје територије. Да ли неко за овим столом може да наведе неки такав пример, и то још демократске државе. Наравно да не може.

Карактер овог предлога је такав да он не испуњава формалне услове да се нађе пред Саветом безбедности, и то и у ужем формалном смислу и у супстанцијалном, суштинском смислу. За ових протеклих годину дана, као што сам рекао, није постигнут компромис ни када је реч о техничким питањима, односно о стандардима, а о статусу се разговарало само једном 24. јула у Бечу. И по оној народној да се по јутру дан познаје, како су ови преговори почели пре годину дана, тако су се морали и завршити. Питање статуса је најважније питање на овим преговорима, најосетљивије питање.

Ставили сте (обраћа се Ахтисарију) на сто питање да ли једна држава треба да сачува своју целовитост или не. То питање статуса је потпуно маргинализовано. Дакле један пут, 24. јула, а онда шест месеци касније на овим преговорима који су почели 21. фебруара и трајали до 2. марта. Није то случајно, јер је требало доћи до овог предлога који је подастрт сада пред нама, у којем су дати сви детаљи нечега што треба да буде независна држава, али само без спомињања тог имена. Мислим да су ти елементи који су уграђени у овај предлог независне државе толико бројни, чак и прекобројни, да заправо само помињање статуса те државе није било потребно.

Једном речју, на преговорима који су започети у фебруару и завршени 2. марта, Вашим предлогом једној демократској слободној држави, чланици Уједињених нација одузима се 15 одсто њене територије. Да не говоримо о томе да у Вашем предлогу има неких других елемената који су после годину дана испливали, или тачније речено, први пут се појавили пред нама, као што су цивилно и војно присуство. О њему није било речи. И затим читавих неколико анекса, један од учесника у расправи је поменуо, читавих пет анекса, који су потпуно нови. Ради се о темама о којима се раније није расправљало.

Тако стоје ствари. Став Србије остаје непромењен. Ако има оних за које не важи Повеља Уједињених нација која је још увек на снази, за Србију важи. И Србија ће се тога држати. Она је и даље као што је и до сада била посвећена преговорима и сматра да те преговоре треба водити даље. Апелујем за наставак преговора.

На крају крајева да кажем, ово јесте један чин у једној врло озбиљној одлуци, у коју се каткад улазило и површно и неодговорно и крајње пристрасно, али ће последњи чин бити добро познат, и она ће се завршити тек одлуком Савета безбедности. Дубоко сам уверен да ће то високо тело Уједињених нација остати привржено томе да поштује свој највиши акт, нешто што сам назвао светским уставом, Повељу Уједињених нација.

Хвала.

**ГОВОР ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ БОРИСА
ТАДИЋА НА ЗАВРШНОЈ РУНДИ ПРЕГОВОРА У БЕЧУ,
10. МАРТА 2007.**

Ваше екселенције, г. Председниче, даме и господо,

Данашњим састанком завршава се једна фаза у процесу рдређивања будућег статуса Косова и Метохије. Не можемо, на жалост, рећи да се она завршава успешно - споразум између Републике Србије и Привремених институција самоуправе на Косову и Метохији није постигнут. Специјални изасланик Генералног секретара УН, господин Ахтисари, пре месец дана нам је упутио свој предлог решења будућег статуса покрајине, а после додатних разговора вођених од 21. фебруара до 2. марта, његов предлог претрпео је извесне измене, и у том облику он се сад налази пред нама.

Још од 2. фебруара, када нам је господин Ахтисари у Београду предао свој предлог, јавност је упозната са ставом Републике Србије. Овај документ за нас је суштински неприхватљив, јер не уважава суверенитет Србије над Косовом и Метохијом и, самим тим, доводи у питање територијални интегритет наше земље. Низом својих одредаба тај предлог отвара пут ка независности Косова и Метохије, и на тај начин противречи основним начелима међународног права, која без икаквих ограда штите суверенитет и територијални интегритет међународно признатих држава, садржаних пре свега у документима као што су Повеља Уједињених нација и Завршни акт из Хелсинкија.

Србија је демократска, међународно призната држава, чланица Уједињених нација. У њој се институције власти формирају искључиво на слободним изборима који се одржавају у складу са важећим европским стандардима. Србија има развијене механизме за заштиту људских и мањинских права. У Србији се изграђује систем владавине права с ништа мање успеха него у већини других земаља у транзицији. У Србији мањине, сем на Косову и Метохији, имају добре односе са већинским становништвом и у пуној мери учествују у политичком животу земље, како у централним институцијама тако и на нивоу локалне власти.

Од мирне смене власти октобра 2000. године, Србија је поуздан партнер у регионалној сарадњи и с другим земљама Западног Балкана дели исти циљ што бржег прикључења Европској унији. Оваква спољнополитичка оријентација, уз трезвену склоност ка компромису и традиционално поверење у Уједињене нације, пресудно је утицала да Србија од првог дана заузме активан и конструктиван став у политичким разговорима о будућем статусу Косова и Метохије. У околностима које нису увек биле повољне, наша држава је уложила изузетан напор да у свим битним питањима понуди косовским Албанцима реалистичан, праведан и трајан компромис.

То се пре свега односи на основно питање ових преговора, сам будући статус Косова и Метохије. Компромис који је предложила Србија састоји се у томе да Албанци у покрајини добију веома широку, суштинску аутономију, која би била међународно гарантована. При том би Србија задржала за себе само мали број изричито наведених надлежности као што су спољна политика, одбрана (где би се извршила пуна демилитаризација Косова и Метохије) заштита верског и културног наслеђа, итд. У исти мах би се, на узајамну корист, обновили економске везе између покрајине и централне Србије. Као што смо више пута истакли на бечким преговорима, ако су косовски Албанци спремни да учествују у централним институцијама, Србија би то радо прихватила, наравно у том случају уз нешто друкчије дефинисање односа између централне и покрајинске власти.

Желим и овде да поновим да је овакво решење будућег статуса Косова и Метохије потпуно у складу са начелима међународног права и модерним европским стандардима када је реч о решавању положаја мањина. На жалост, Специјални изасланик није том решењу поклатио адекватну пажњу, већ се определио за решење чије би усвајање могло да доведе до далекосежне дестабилизације прилика у региону, а и шире. Ако би Ахтисаријев предлог био прихваћен, то би било први пут у новијој историји да се једној демократској, мирољубивој земљи одузима територија да би се задовољиле политичке аспирације одређене етничке групе, која уз то у суседству има своју матичну државу.

Србија је била активна и конструктивна и у разматрању свих других тема на бечким разговорима, а посебно када је реч о децентрализацији, заштити српског верског и културног наслеђа, својинским и финансијским питањима. Задовољан сам што је бар у једној ствари, питању дела спољног дуга наше земље везаног за Косово и Метохију, на крају начињен напредак. Међутим, остали предлози су далеко од уравнотеженог и одрживог компромиса који се с правом могао очекивати после више од годину дана преговора.

Посебно треба скренути пажњу на чињеницу да су сви предлози наше стране, било да је реч о статусу или о другим питањима, увек били сагласни са Резолуцијом 1244 Савета безбедности УН и Руководелим принципима Контакт групе, дакле оним документима међународне заједнице који су чинили неку врсту оквира за разговоре о будућем статусу и на које се више пута позивао и сам Специјални изасланик. Пажљива анализа бечких преговора лако би показала да су управо ти документи могли бити искоришћени да се приближимо решењу много више него што се стварно догодило, и у том смислу није погрешна оцена да су бечки преговори пре свега били један низ пропуштених прилика. Међутим, сада је важно видети шта се може учинити да се садашња етапа преговарачког процеса настави нечим што би отворило пут споразумном, обострано прихватљивом решењу.

Очигледно је да је питање Косова и Метохије данас у пуној мери интернационализовано, и да се о њему расправља и у регионалном, и у европском, и у глобалном контексту. Није тајна ни да о том питању постоје врло различита гледишта, како у свету уопште, тако и на оним местима где ће се о њему ускоро меродавно расправљати или се већ расправља. Када предлог Специјалног изасланика стигне у Њујорк, о њему ће започети консултације у Савету безбедности. Са предлогом је већ упозната Контакт група, као и земље Европске уније, и следећих недеља очекујемо да се дебата о Ахтисаријевом документу настави с посебном озбиљношћу. Србија, која није члан Савета безбедности, неће бити директни учесник у тим консултацијама и расправама, али је увек спремна да се конструктивно ангажује у додатним разговорима, за које по нашем мишљењу могућности нису исцрпене.

Допустите ми да још једном поновим основне ставове које је Србија заступала од првог тренутка ових преговора. Суверенитет и територијални интегритет Србије неповредиви су, а Косово и Метохија може добити суштинску аутономију унутар Србије, с међународним гаранцијама. Србија се залаже за споразумно, обострано прихватљиво решење, до којег треба доћи преговорима и дијалогом, уз спремност на компромис и успостављање поверења између двеју страна. Управо из тог разлога, Србија се уздржава и уздржаваће се од било каквог прибегавања сили, али исту уздржаност захтева од Привремених институција самоуправе и албанског становништва на Косову и Метохији. Заштита српског народа у покрајини, православних цркава и манастира, српских историјских и културних споменика обавеза је како Привремених институција, тако и међународне управе, оличене у УНМИК-у и КФОР-у. Србија је спремна на историјско помирење Срба и Албанаца, и то је показала не само на бечким преговорима, већ и на више начина током последњих седам година. Али, до тога се не може доћи наметањем независности

Косова и Метохије. Боље је стрпљиво трагати за споразумним решењем него пресецати ствари једним потезом. Било је превише примера и трагичних последица таквих одлука на Балкану у последњој деценији двадесетог века.

Ваше екселенције, господине председниче, даме и господо,

Најзначајнија порука грађана Србије је да смо непоколебљиви у свом опредељењу да будемо део Европе.

У том духу и са таквом визијом чврсто верујем да Србија може ући у Европску унију а да не одустане од свог достојанства и историјског идентитета.

Кажњавање и освета нису део европске политике. Правда, владавина права и демократске институције јесу европска политика. Искрени дијалог и помирење јесте европска политика.

Могућност да се у неким стварима слажемо а у неким не, кроз отворени дијалог, јесте европска политика. Постизање дуготрајног мира и стабилности кроз преговоре и стварање партнерских веза, јесте европска политика у коју чврсто верујем.

Европске вредности омогућавају и потпуно супротстављеним странама да се приближе. То нам, дакле, даје одговор на питање како прићи проблему решавања будућег статуса Косова и Метохије и постићи стабилност Балкана.

Србија искрено жели да настави учешће у преговарачком процесу у нади да ће мудрост превладати, у интересу Европе чији смо сви део.

Хвала!